

BÜYÜK SELÇUKLULAR

(29)

- ✓ Türklerin kurmuş oldukları 4 büyük imparatorluktan 3'üncüsü.
- ✓ Temelleri Horasan'da atıldı, Oğuzların Kınık boyuna mensuplar.
- ✓ Selçuk'un babası Dokak, Oğuz Yabgu devletinde önemli.
- ✓ Dokak'ın soyundan İslamiyeti ilk kabul eden Selçuk.
- ✓ Selçuk, subarı olarak görevlendirilir. Kendisine bağlı olan Yabgu-
larla beraber yer darlığı ve otlatılan yeterliliğinden dolayı Gü-
neje imişir.
- ✓ Selçuk'un Cend şehrine gelmesiyle (burası Müslümanların oturduğu
bir sınır şehri) Harezm ve Buhara gibi komşu ülkelerden din
adamları isteyerek, kendisine bağlı Oğuzlarla birlikte İslamiyeti kabul
(★ Önemli) → etmiştir
- ✓ İslamiyeti seçmesindeki nedenler ⇒ ① Dinin cazibesi
⇒ ② Kazanacağı siyasi imkânlar ★
- ✓ Daha sonraki ilk kararı, Cend ve çevresini Yabgudan ayırmak oldu.
Onlara (kendine göre köfirlere) haraç vermeyeceğini söyler ve 1009'da
Selçuklu imp.'nin temellerini atar.
- ✓ Aynı dönemlerde, Karahanlılar ⇒ ^{→ Samanilerde var.} Maveraunnehre, Gazneliler ⇒ Horasan
hâkim
- ✓ Selçuk'un 4 oğlu var ⇒ Mikail, Arslan, Yusuf, Musa
- ✓ Torunları Tuğrul ve Çağrı Beyi Selçuk kendi yetiştirir.
- ✓ Bu dönemde Karahanlılar, Selçuklulara bankı yapmaya başlar. Ali
tegin Selçukluları Kez ve Neşebden almak için Türkistan me-
lik ve hükümdarlarına mektuplar gönderir.
- ✓ Yeni yer arayışı sebebiyle de; Tuğrul Bey cöller, Çağrı Bey
ise Doğu Anadolu'ya akınlar düzenler (1016-21) Fetih amaçlı
değil, keşif
- ✓ Selçuk'un oğullarından Arslan, Gazneli Mahmud tarafından Hindis-
tandaki Kalencar kalesine hapsedilmesiyle ve diğer oğlu Yusuf'unda
ölmesiyle başa Musa geçer. Ondan sonradan Tuğrul ve Çağrı Bey'e.

✓ Gâzi Bey'in Doğu Anadolu'ya gerçekleştirdiği akınlar so- (30)
nucunda, o bölgede gelecek Türklere mukavemet edecek ciddi
bir kuvvetin olmadığını tebliğ eder ki, bu ilerde mühim so-
nuslar doğurur. ✱ (1016-1201)

✓ Selçukluların 1035'te Gazneli toprağı olan Horasan'a geç-
mesiyle Tuğrul ve Gâzi Bey yönetimindeki Selçukluların temel-
lerinin Horasan'da atılmasına zemin hazırlar. ✱

✓ Selçuklular Herat (1035) ve Serahs (1038) yakınlarında Gaz-
nelileri mağlub etmesiyle Horasan'ı keşin olarak Selçuklu'ya geçirir.

✓ Tuğrul Bey devletin başına geçer ve Nizabur'u merkez yapar.

✓ Daha sonra Gaznelilerle Pandonkan savaşı (22 Mayıs 1040) ya-
pılır. Gazneli Sultan Merud, kendi adamları tarafından öldürülür ve
savaşın kazanılmasyla Selçuklular keşin olarak müstakil bir devlet ✱
olur.

✓ Tuğrul Bey'inde başında bulunduğu bir kurultay kurulur Merv'de.
Bu kurultayda fethilen yerlerin ba reis arasında taksim edilmesine
karar verilir ⇒ (1) Merv ⇒ Gâzi Bey'e

(2) Herat ⇒ Musa inanc Yabquya

(3) Nizabur + bütün Irak ⇒ Selçuklu sultanı ünvayla Tuğrul
Bey'e

✓ TUĞRUL BEY: (1040-1063)

✓ Herat (1040), Sistan (1041), Kirman (1051), Umman (fethedilir).

✓ Aile fertleri için eder bu dön ⇒ İbrahim Yinal, Rezul Tekin, Kutalmış.

✓ Tuğrul Bey, Türkmen akınlarını Anadolu'ya döneltirmek için,
bu toprakları ebedi bir Türk yurdu haline getirir. ✱ Önemli

✓ Nizabur yerine Rag baskent yapılır.

✓ Havankale (Pasinler) (1048) İbrahim Yinal komutasındaki ordu, Lipartın
komutasındaki Bizans ordusunu mağlub eder. Pasinler savaşı sonucu
Türklerin Bizans sınırlı akınları başlar. ✱ Önemli.

- ✓ ③ Bizans, Müslüman emirleri serbest bırakarak
- ④ Selçuklu istediğinde, Bizans askeri yardım gönderecek
- ⑤ Antakya, Menbiç, Urfa, Malazgirt Selçuklulara verilecek
- ⑥ İmparatorun kızı Melikşah ile evlendirilecek

NOT: Antlaşma Diogenes'in tahta geçmesi mümkün olmasının uyarı-
gulanamaması. NOT: Savaşın ayrıntıları arka sayfada ★

- ✓ Antlaşmanın sonuçları ⇒ ① Anadolu'da Türkler kalıcı halde yerleşti
- ② Avrupa, Bizans kurtarmak için Haçlı seferini başlattı.

- ✓ Malazgirtten sonra ⇒ Saltuklular ⇒ Erzurum
- Gubuk ⇒ Danişmentliler ⇒ Sivas (Orta Anadolu)
- ⇒ Demircioğulları ⇒ Bitlis ve Erzurum
- ⇒ Sökmenliler ⇒ Van
- ⇒ İnaloğulları ⇒ Diyarbakır
- ⇒ Artuklular ⇒ Güneydoğu Anadolu

NOT: Bu siyasi teşekküller, Anadolu'nun abedi Türk-İslam yurdu
olmasında önemli bir rol üstlenir. Alparslan suikast sonucu
ölemez (1072)

✓ MELİKŞAH (Zirve)

- ✓ Alparslan'ın oğlu, ... Devlet merkezini İsfahana taşıdı.
- ✓ Türkmen reislerinden Kutalmışoğlu Süleyman Şah, İznik ve çevre-
sindeki kaleleri ele geçirir, böylece Türkiye Selçuklu Devleti'nin
temelleri atılmış olur. (1075)
- ✓ Şiilerle mücadele Selçukluların ana siyaseti.
- ✓ Türkmen beylerinden Atsız, Remle - Kubüs - Trablusşam, Sur ve Dı-
mar (Şam) zehirlerini aldı ⇒ (Fatımilere ait bölgeler)
- ✓ Tutuş (Melikşah'ın kardesi) Şam'ı tehdit eden Fatımi tehli-
lesini bertaraf ederek bölgeye hâkim olur ve Suriye Sel-
çuklu Devleti'nin yönetimini üstlenir (1079)

- ✓ Melikhan, Kaftanya'ya seferler yaparak (1076) oranın idareini Savleghi'ye verir.
- ✓ Melikhan, Diyarbakır'daki Mervanileri ortadan kaldırır (1085)
- ✓ Alle Artleri arasında zamanla iyon barlar. Tuluz ve Süleyman Sah arasında yapılan savaşta, Süleyman yenilerek intihar eder (1085)
- ✓ Tine bu dönemde Doğu Arabistan Büyük Selçuklu'ya bağlanır.
- ✓ Duhara, Semerlend, Talas, Balasagun, İsficab alınır.
- ✓ Derlelin sınırları Çin Seddi'ne kadar uzanır. (1090)
- ✓ Melikhan, Harezm Sabbah'ın önderliğindeki Batnilik faaliyet-
lerinin kaynağında durdu (Alamut ^{Yemeli} ve Kuzistan'daki İsmaililer) * önemli.
- ✓ İsmaililere karşı, Alamut Yarıntar, Arslantar, Koltar ve Kızılsar-
ağ gibi komutanlar görevlendirildi, ama başarılı olamadı.
- ✓ Selçuklu Dünyanın en büyük imp.'dan biri haline getirmiştir. Me-
likhan zehirlenme sonucu ölü. (1092)

NOT 1 Geçen sene Selçuklulardan 7 soru gelmiş Bütün iyibil

- ✓ Nizamul-Mülk her 2 dönemde de var
- ✓ Doğu Karahanlıları Selçuklu'ya bağlar, Melikhan
- ✓ Melikhan'dan sonra unvanını kullanmaz.

NOT 2 Malazgirt savaşının gelişmeleri 70 Sorulduğu için geçen sene
lerde ekliyorum

- ✓ Bizans ordusunda Frank, Slav, Alman, Grek, Bulgar, Gürcü ve Erme-
nilerin yanında, Hazarlar Pecenekler, Kumanklar gibi paralı Türk asker
leride vardı. (100 binle 200 bin kişilik ordu)
- ✓ Alparslan ordusu (15-20 bin ila 50 bin arası)
- ✓ Alparslan, imamı Buharalı Ebu Hare Muhammed'in tavsiyesiyle, yapılar-
ca savaşın minberlerden dua edileceği şekilde Cuma gününe denk
getirir.
- ✓ Roman Diogenes'in saldırısına "sahte ricat" la karşılık verir.

✓ BERK YARUK (1094-1104)

(34)

- ✓ Melikşah'ın ölümünden sonra eşi Terken Horkun'un 4-5 yıllarında ki oğlu Mahmud'la tahta oturtulması (1092), karışıklıklar çıkması başlar ⇒
 - ✓ Toprak kayıpları
 - ✓ Parçalanmaya neden ayrılıklar
 - ✓ Batıdan gelen Hıristiyan baskısı karşısında zaafılar ★
- ✓ Büyük Selçuklu Devleti Duraklama dönemine girer ⇒ Melikşah'ın oğulları ⇒ Berk Yaruk, Mahmud, Muhammed ve Sencer dönemlerinde.
- ✓ Berk Yaruk'un saltanatı 11 yıl sürer (1094-1104). Taht mücadeleleriyle dolu bir dönem.
- ✓ Melikşah'ın kardeşi Tutuş'ta taht kavgasında girer. Mahmud'un ölmesiyle (ciğer hastalığından), 1095'de Rey civarında Berk Yarukla savaşırlar ve ölür.
- ✓ Melikşah'ın diğer kardeşi Arslan Arqun'da taht mücadelesi için iyon eder fakat 1097'de kölesi tarafından öldürülmesiyle iyon baskılır.
- ✓ Arslan Arqun'un ele geçirdiği Belh, Tirmiz, Nisabur devletleri bağlanırlar.
- ✓ Bu dönemde Batıniler iç karışıklıklardan faydalanarak yeraltı faaliyetlerini hızlandırır. 1099'da Samsat kalesini ele geçirirler ve ticaret kervanlarını baskıya ve salımağa başlarlar. Berk Yaruk bizzat harekete geçer ve birkaç Batıniyi öldürür.
- ✓ Çok önemli diğer gelişme, Haçlılar ve Haçlı seferleri.
- ✓ Papa I. Urbanus'un emriyle hazırlanan Haçlı ordusu (1.inci Haçlı ordusu) Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslanı İznik'te yenerek (1097), Antakya, Urfa, Kudüs, Trablus'da işgal ettiler ve kontluklar kurdular.
- ✓ Bu sırada Berk Yaruk Gence valisi olan Kardeşi Muhammed Tarpur'da Hamadan'da savaşırlar ve ilk karşılaşmada yenilir (1100)

- ✓ ikinci karışmada qalip olur (1101)
- ✓ 3'üncü " Sencer'in de Muhammed'in yanında olması ve halifelerin araya girmesiyle (Mustatir Billah) anlaşma sağlanır
- ✓ Muhammed Tapar'a "Melik" ünvanı verilir. O'na Arron, Azerbeycan, Musul, el-Cezire ve Diyarbakır verilir.
- ✓ Sultan olan Berkjaruk diğer yerleri idare eder.
- ✓ Daha sonra iki kordas arasında tekrar mücadele olur. Berkjaruk mücadeleden bıktığı için bir teklifle bulunur. Selçuklu 2'ye bölünür (Toplanda 5 defa mücadele edilir). Jonusta:
- ✓ Muhammed ⇒ Kafkasya, Suriye, Azerbeycan, Musul, el-Cezire, Diyarbakır, Suriye
- ✓ Berkjaruk ⇒ Rey, Cibali, Taberistan, Fars, Huzistan, Bağdat, Mekte ve Medine'yi yönetecek
- ✓ Berkjaruk'un 1104'de vefat etmesiyle uzun sürmez.
- ✓ Berkjaruk dönemindeki iç karışıklık sebebiyle Selçuklu Duraklara dermesine girer.

MUHAMMED TAPAR (1105-1118)

- ✓ Berkjaruk'un ölümüyle Bagdat'a gider ve hutbe okutup devletin başına geçer (1105)
- ✓ Taht mücadelesi devam eder.
- ✓ Mısır için Emir Gavlı ile ^{birde görülmüş} mücadele eder
- ✓ Gavlı ile de I. Kılıçan mücadele eder. Kılıçan ölür (1107)
- ✓ Suriyedeki Haçlılarla mücadele için Emir Mevdut, Emir Söğmen Necmettin ilqazi görevlendirilir. Fakat Selçuklular arası anlaşmazlıklar ve bazı Selçuklu kumandanların Haçlılarla anlaşmalarından dolayı başarı sağlanamaz.
- ✓ Hereden üyeleri arasındaki anlaşmazlıklar dışınların çıkmasını engeller.

- ✓ Tapor, Batnilerin elindeki Şahdiz ve Han-Linon alır. Dev - (36)
let kadrolarından onları temiller. Onların ana kargaqhı olan
Alamut kentine düzenlediği savaş, o'nun ölümüyle başarısızlıkla
sonuçlanır. (Ayrıca ellerindeki askeri teçhizatla batnilerle geçer)

• SENCER (1118 - 1157)

- ✓ Büyük Selçuklunun son hükümdarı.
✓ Karahanlıları, Gurukları ve Gaznelileri kendine bağlar.
✓ Erkek erladı yok bundan yeğeni Mahmut'u vefat ilan eder. O'na
sultan ünvanı vererek devletin batı yönetimini verir.
✓ Böylece Irak Selçuklu devletinin temelleri atılır.
✓ Sultan Mahmud'un ölümünden sonra sırasıyla önce yeğeni
Tuğrul'u Irak Selçukluların baskısı sonrada Mesud'u geçirir.
✓ Sencer'in ülkenin batıyla ilgilenmesini fırsat bilen Gazneli hü-
kümdarı Behramşah vergiyi ödemez ama Sencerden korkması
üzerine özür diler.
✓ Sencer 3 defa Harezmîlerle mücadele eder.
✓ Sadakat gösteren Harezmîler kurucusu Kutbittin Muhammed'in
ölümüyle oğlu Atsız geçer ve dekle olumsuz belirtiler gösterir
(Cend ve Mangırlak'ı ele geçirmek gibi)
✓ Sencer bunun üzerine Atsız'la ~~bir~~ mücadele eder ve yener
oranın idaresini yeğeni Süleymanşah b. Muhammed'e bırakır. Ama
Atsız tam olarak itaat etmez tabi bu süreçte.
✓ Karahanlı hükümdarı Mahmut, Korlukluları onaylamazlığa düşürce
Sencerden yardım ister. Korluklarda Korahitaylılardan yardım ister
✓ İki ordu Katvanda karşılaşır ve Sencer yenilir (1141). Böy-
lelikle Maveraünnehir tamamıyla putperest bir kavim hakimiyetine girer.
✓ Bu olaydan sonra Atsız'la bir çok defa karşılaşır Sencer ve
Atsız itaatini bildirmek zorunda kalır her seferinde.

- ✓ Atıııdon sonra Gurilerden ıııon eder onlarıda Sencer ^{basılır.} 37
- ✓ Sencer, Mađlup olduğu Katvon savasından sonra, Korahı - taylılar ve Karlıkların baskısıyla Horasan'a qeser. (~~Korahı taylılar~~ Korahı tay - Karlıklar =) Oğuz)
- ✓ Bu Oğuz Kütleleri varğı konuxnda sıklıkla çıkarkca Sencer'in Belh valisi Kumar ordu toplar ve savas açar. Vali ve oğlu öldürölör.
- ✓ Daha sonra kendi ordusuyla Sencer, Oğuzların üzerine yürür mağlup olur ve esir dörer. (3 yıl)
- ✓ Bu dönende Oğuzlar Horasan'ın bütün xehirlerini yağmalar.
- ✓ Sencer'in ölümüyle Büyük Selçuklu Devleti tarih sahnesinden çekilir.

- ✓ Tugrul Bey dönemindeki fetihler tam bir fetihten ziyade, (31) daha sonraki fetihlere zemin hazırlar. Fatimilerdevor
- ✓ Tugrul Bey, Abbasi hilafeti üzerindeki Büveyhi hakimiyetine son vererek, İslâm dünyasının müdafasını bitirmiş olur. (1055) *
- ✓ Dönemin halifesi Kârim b. en-Nîlân onu "Melikül-Mazrik ve Kâfirib" (Doğunun ve batının hükümdarı) ilan eder ve Ebu Talib künyesi ile "Rükned-dîn" (dinin direği) lakabını verir.
- ✓ Böylelikle İslâm âleminin siyasi hakimiyeti, halife eliyle resmen Tugrul Bey'e geçmiştir olur. (Tugrul bey Rey'de ölür (1063))

6. ALPARSLAN (1064-1072)

- ✓ Tugrul, çocuğu olmadığından Gağrı Bey'in oğlu Süleyman'ı veliaht tayin eder. Yezir Amîd el-Mülk o'nu Rey'e getirerek tahta oturtur fakat Alparslan, Kutalmış ve Musa o'nu tanımazlar. Alparslan Süleyman'ı saf dışı bırakarak tahta oturur (1064)
- ✓ Alparslan'ın veziri de artık Hizâmül-Mülk olur.
- ✓ Ani (1064), Tiflis (1067) fethedilir. 1065'de Türkistan'a ajirleriyle Maveraunnehre komusu olan kınımları Selçuklu'ya bağladı.

6. MALAZGİRT MEYDAN MUHAREBESİ (26 Ağustos) 1071. *

- ✓ Diğer adı "Yurt aşan Savaşı"
- ✓ Bizanslı- Alparslan (Selçuklu) arasında.
- ✓ Bizansın amacı (Roman Diogenes) Türkleri Anadoludan tamamen atmak.
- ✓ Malazgirt'te yapılan savaşta Selçuklular zafer kazandı.
- ✓ Böylelikle Anadolu, bir daha değirmemek üzere ebedi ola- ra Türk ve Müslüman yurdu oldu. (1071) *
- ✓ Antlaşmanın şartları ise (1) İmparator fidye olarak 1,5 milyon altın verecek
- (2) Her yıl, 30 bin altın ödenecek Selçuklu'ya